

Makale Künyesi (Araştırma): Ayan, E. (2020). Mine Söğüt'ün romanlarında terk edilmiş kahramanlar üzerine bir inceleme. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 354-367.

MİNE SÖĞÜT'ÜN ROMANLARINDA TERK EDİLMİŞ KAHRAMANLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Emine AYAN¹

ÖZET

Gazeteci ve yazar kimliği ile öne çıkan Mine Söğüt (1968) modern Türk edebiyatının tanınmış isimleri arasında yer alır. Biyografi, monografi, roman, öykü ve söyleşi gibi yazınsal türlerdeki eserleri ile 2000'li yıllardan itibaren yazın dünyasında sesini duyurmaya başlayan Söğüt, *Adalet Cimcoz-Bir Yaşam Öyküsü Denemesi* (2000) adlı kitabından sonra kalemini büyük ölçüde romana yönelterek *Beş Sevim Apartmanı-Rüya Tabirli Cinperi Yalanları* (2003), *Kırmızı Zaman* (2004), *Şahbaz'ın Harikulâde Yılı 1979* (2007) ve *Madam Arthur Bey ve Hayatındaki Her Şey* (2010) adlı eserleri edebiyat dünyasına kazandırmıştır.

Bu çalışmada Mine Söğüt'ün adı geçen dört romanındaki terk edilmiş kahramanlar tespit edilip bu kahramanlar üzerine bir inceleme yapılarak yazarın romanlarındaki terk edilme izleğinin mahiyeti açığa çıkartılacaktır.

Anahtar kelimeler: Mine Söğüt, roman, kahraman, terk edilmişlik.

AN INVESTIGATION ON THE ABOLISHED HEROES IN MINE SOGUT'S NOVELS

ABSTRACT

Mine Sogut (1968), who stands out with her journalist and writer identity, is among the well-known names of modern Turkish literature. Sogut, who started to make her voice heard in the literary world since the 2000s with her works in literary genres such as biography, monography, novel, story and conversation, brings the works called *Beş Sevim Apartmanı-Rüya Tabirli Cinperi Yalanları* (2003), *Kırmızı Zaman* (2004), *Şahbaz'ın Harikulâde Yılı 1979* (2007) and *Madam Arthur Bey ve Hayatındaki Her Şey* (2010) to the world of literature after her book called *Adalet Cimcoz-Bir Yaşam Öyküsü Denemesi* (2000) by directing her pen to the novel highly.

¹ Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Arş. Gör. Dr. eayan333@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2132-5587>.

In this study, the abandoned heroes in the four novels of Mine Sogut will be determined and an examination of these heroes will be made to reveal the nature of the abandonment theme in the author's names novels.

Keywords: Mine Sogut, novel, hero, dereliction.

GİRİŞ

Mine Söğüt 2000'li yılların başından itibaren göze çarpan yazınsal faaliyeti ile modern Türk edebiyatının üretken yazarlarından biridir. Yetişme koşullarının etkisiyle kitapların kuşattığı bir çocukluk döneminin ardından bir bibliyofil olarak yaşamını sürdüren yazarın küçük yaşta Nazım Hikmet ve Samed Behrengi; gençlik yıllarında ise Beckett, Camus, Dostoyevski, Leyla Erbil, Sabahattin Ali ve Edip Cansever gibi yazarların peşinde dolaştığı (Uzunkaya ve Paralı, 2017) görülür. Yazma yeteneğinin kendisine verilen bir hediye olduğunu düşünen ve yazarak çoğaldığını (Tohumcu, 2005, s. 80) ifade eden Söğüt'ün yazınsal ereği “yazarak anlamaya çalışmak”tır (Bıçakcı ve Söğüt, 2004, s. 38).

Gazetecilikle başladığı mesleki serüvenini bir yazar olarak sürdüren sanatçı, muhtelif türlerde kaleme aldığı eserleriyle edebiyat dünyasına katkı sağlar. 1993 yılında düzenlenen bir yarışmada Haber dalında mansiyon alan ve *Güneş*, *Yeni Yüzyıl* gazeteleri ile *Tempo* dergisinde yazılar yazan Söğüt, kendisini yazıya yakınlaştırdığını belirttiği *Öküz* dergisinde (Tohumcu, 2005, s. 79) kaleme aldığı yazılarıyla edebiyatın kapısını aralamaya başlar. Gazeteciliğin yazarlık yönünü farkında olmadan eğiten bir aşama olduğunu (Özkan, 2010, s. 51) kaydeden yazar, “farklı hayat hikâyeleri biriktirmek, insanların duygusal çekmecelerini karıştırmak ve ‘neden’ sorusunun peşine düşmek dürtüsü” (Özkan, 2010, s. 51) ile yazmaya başlayarak kurgusal bir biyografi niteliğindeki *Adalet Cimcoz-Bir Yaşamöyküsü Denemesi* (2000) adlı kitabının ardından roman, öykü², monografi³ ve söyleşi⁴ gibi türlerde kaleme aldığı eserleriyle yazınsal serüvenini sürdürür.

Gerçekliği tüm çarpıcılığı ile okurla buluşturan bir yazar olan Mine Söğüt'ün romanları onun bu tutumunun açıkça sergilendiği anlatılardır. Kurcaladığı gerçekliğin sarsıcılığını katlanabilir kılmak

² *Delî Kadın Hikâyeleri* (2011), *Gergedan- Büyük Küfür Kitabı* (2019)

³ *Sevgili Doğan Kardeş* (2003), *Dolapdere: Kürt Kediler, Çingene Kelebekler* (2010).

⁴ *Aşkın Sonu Cinayettir, Pınar Kür ile Hayat ve Edebiyat* (2006). Mine Söğüt'ün ayrıca *Darbeli Kalemler* (2010) adlı bir derlemesi vardır.

İçin postmodern anlatının çoğulcu estetiğini bir teknik olarak kullanan (Özkan, 2010, s. 52) yazarın acıdan beslenen (Zileli, 2016) bir yanı vardır. Son derece iyimser olan iç dünyasına karşın dışarıdaki dünyanın öyle olmadığını farkındalığıyla hayatında yeri olmayan ama başkalarının hayatlarında nasıl olup da kendine yer bulabildiğini aklının almadığı şeyler üzerine kafa yoran (Tohumcu, 2005, s. 81) bir yazar olan Söğüt, gerçeklerle yüzleşmenin gerekliliğine inanır:

Yazmak benim için acılı bir süreç değil dedim ama yazdıklarım hep acıya dair. . . . Parçası olduğum hayatın, toplumun çok net ve sert gerçekleri hepsi. Gerçekleri görmezden gelen biri değilim. O sert gerçeklerin benim hayatımdan uzak olması da beni mutlu eden değil aksine dünyanın tüm yükünü sırtıma yükleyen bir mesele. Yazarken kafam bu yükün ağırlığının dinamiğiyle çalışıyor . . . Kendimi bildim bileli insanın kötülükle kurduğu gönüllü ilişkiyi çözmeye çalışarak yaşıyorum. Bunun için illa kötülüğe maruz kalmak ya da kötü olmak gerekmiyor. Bazı şeyler dışarıdan/uzaktan/yukarıdan bakıldığında daha net görülebiliyor (Zileli, 2016).

Bu makalede Mine Söğüt'ün *Beş Sevim Apartmanı-Rüya Tabirli Cinperi Yalanları* (2003), *Kırmızı Zaman* (2004), *Şahbaz'ın Harikâlâde Yılı 1979* (2007) ve *Madam Arthur Bey ve Hayatındaki Her Şey* (2010) adlı dört romanındaki terk edilmiş kahramanlar üzerine bir bakış sergilenerek adı geçen eserler terk edilme izleği bağlamında irdelenmiştir. Literatürde yazarın romanları üzerine yapılan bütünsel çalışmalara⁵ rastlanmakla birlikte konuya ilişkin izleksel bir çalışmaya ulaşılmamış olması makalenin kaleme alınmasında etkili olmuştur.

MİNE SÖĞÜT'ÜN ROMANLARINDA TERK EDİLMİŞ KAHRAMANLAR ÜZERİNE BİR İNCELEME

Beş Sevim Apartmanı-Rüya Tabirli Cinperi Yalanları

Mine Söğüt'ün 2003 yılında yayımlanan ilk romanı *Beş Sevim Apartmanı-Rüya Tabirli Cinperi Yalanları*, cinlerle savaşa giren bir psikiyatrin amacına ulaşmak üzere romana adını veren metruk bir

⁵ Merve Kızılgök (2015). Mine Söğüt'ün romanlarında halk kültürü unsurları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla; Betül Sarı (2016). Mad women of literature: gender and narrative in Mine Söğüt's writings. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sabancı Üniversitesi, İstanbul; Bilal Kas (2018). Mine Söğüt'ün romanlarında postmodern unsurlar. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.

apartmanın beş dairesine birer denek olarak yerleştirdiği beş akıl hastasının hikâyesidir. Metinlerarası dokusu ve gerçekliğin sınırlarının belirsizleştirildiği iç içe hikâyelerle örülü postmodern kurgusu ile dikkati çeken romanda sondan başa doğru evrilen bir yapı söz konusudur. Romanın üstkurmaca düzlemi Doktor Samimi'nin hastalarına ilişkin notlar tuttuğu günlüğünden oluşur.

Romana mekân teşkil eden Beş Sevim Apartmanı Doktor Samimi'nin çocukluk döneminde dost edinip âşık olmasıyla düşman bellediği cinlerin yokluğunu ispatlamak üzere satın aldığı “beş hücreli bir akıl hastanesi” (Söğüt, 2020, s. 9) görünümündedir. Romanda beş penceresinin ardında da birbirinden ilginç, birbirinden tuhaf hikâyeler gizli olan (Söğüt, 2020, s. 8) bu apartmandaki sakinlerin birinci kattan beşinci kata kadar sırasıyla öyküleri dillendirilir.

Suluk sarı perdeli birinci kattaki adam, henüz ona hamileyken babasını yedi yerinden bıçaklayarak öldüren annesinin, büyüdüğünde onu da öldüreceği korkusuyla kendisini çocukken cüce olduğuna inandıran ve cinlerle arkadaşlık edip annesini yedi yerinden bıçaklayarak öldüren Oğuz'dur. Kurşunî yeşil perdeli penceredeki Yeşim, yalnızlığı dolayısıyla çocuk denecek yaşta cinlerle tanışan ve hamile kalıp düşük yapan bir kadındır. Babasının kahrından ölmesi ve annesinin delirmesiyle anneannesi ile yaşamaya başlayan Yeşim, düşük yapmaya devam etmiş, en sonunda her şeyin cinlerden kaynaklandığına ikna ettiği anneannesini öldürmüştür. Kahverengi perdeli penceredeki adam, çocukluğunda kendisini ilgisiz bırakan annesini ve babasını cezalandırmak için sürekli intihar girişimlerinde bulunan ve kliniğe yatırılmasına karar verilmesiyle intikam almak için annesini babasının ayakkabısıyla öldüren Yusuf'tur. Turuncu perdeli penceredeki kadın, çocukluğu kız doğduğu için gündüzleri dayak yiyerek geceleri ise sarhoş babası tarafından Yunus olarak sevilerek geçen Elif'tir. Babasının ölümünden sonra “cinlerden başka kimsenin giremediği o sihirli kapının ardında” (Söğüt, 2020, s. 100) kendisini Yunus olduğuna inandırıp kadınlık rolünü üstlenmekte zorluk çeken Elif, yeniden evlenen annesinin bir erkek çocuk doğurmasıyla delirir. Parlak kırmızı perdeli penceredeki kadın, babasız olarak doğup düşlerinde yaşattığı babası sandığı adamın tecavüzüne uğrayan ve her şeyin sorumlusu olarak gördüğü annesinin ve anneannesinin boğazını traş bıçağı ile keserek öldüren Melike'dir.

Roman, Doktor Samimi'nin hastalarını öldürüp Beş Sevim Apartmanı'nı ateşe vermesi; dolayısıyla onu yoldan çıkartıp delirtmek isteyen (Söğüt, 2020, s. 43) cinlere karşı yenilmesi ile son bulur. Romanda her bir apartman sakininin öyküsü okuru apartmanın bodrum katındaki evinde sadece kendisinin cesedine ulaşılan Doktor

Samimi'nin "sonu dehşetle bitecek olan öyküsü"ne (Söğüt, 2020, s. 21) ulaştırır. Bu bağlamda doktorun zihninden akan şu düşünceler kayda değerdir:

Yukarıdakilerin hepsinin içi cinperi kaynıyor. Belki onların karalığı da bana bulaştı. Onların günahları, onların cinayetleri, onların tutkulu, arsız, durmak bilmez ihtirasları söze binip kulaklarımdan içeri aktı. Cinler yukarıdakilerin tüm geçmişini ve tüm geleceğini, yukarıdakilerin kadim tarihini, benim yaptı. Hepsi benim oldu. Ben hepsi oldum. Hepsinin adına kararan tenim, hepsinin adına benim cinnetim (Söğüt, 2020, s. 95).

Romanın başkahramanı Doktor Samimi, küçükken ölen babasının ardından başka bir adamla evlenip Amerika'ya yerleşen annesi tarafından zengin halası Müzehher Hanım'a bırakılarak terk edilen bir çocuktur. Kocasını ve iki kızı ile birlikte İstanbul'a gelip yılda bir kez onu ziyaret eden annesinin ilgisinden mahrum büyüyen Samimi'de terk edilmişliğin eşlik ettiği anne özlemi tüm yaşamını derinden etkilemiştir. Romanda seyrek gelen mektuplardan, içtenliksiz ziyaretlerden, soğuk duygularla alındığı her halinden belli anlamsız hediyelerden, Amerika'ya bir kez olsun davet edilmemekten, unutulmaktan ve yaşlı halanın kucagında ölüm uykusuna terk edilmekten bir kez olsun şikâyet etmez (Söğüt, 2020, s. 12) gibi görünen Samimi'nin içten içe yaralandığı ve yalnızlığını cinlerle dostluk kurarak bastırıldığı görülür. Yıllar boyu terk edilmişliğine susan Samimi'ye "bu suskunluk oyununu öğreten rüyalar dolusu cinle peri" (Söğüt, 2020, s. 13) aynı zamanda onun sonunu da hazırlamıştır. Romanda Doktor Samimi, ölümü, ölmeyi ve öldürmeyi çok seven (Söğüt, 2020, s. 80) hastalardan seçtiği apartman sakinlerini tek tek öldürerek hak ettiği halde öldüremediğini düşündüğü (Söğüt, 2020, s. 80) annesini iç dünyasında katleder.

Doktor Samimi'nin deneklerinden ilki olan Oğuz, kendi geçmişinin hıncını oğlundan almakta kararlı olan (Söğüt, 2020, s. 46) annesinin bir kenara iterek yalnızlığa terk ettiği oğludur. Geçim sıkıntısı yüzünden kendisini başka erkeklere satmak isteyen kocasını yedi yerinden bıçaklayarak öldüren Gülsüm, hapishanede doğduğu Oğuz'u kocasına benzediği için çocuğu olarak benimsememiştir, tahliye olduktan sonra da evin bir köşesinde ilgisiz bırakmıştır. Sevgisiz, nefret dolu bir kadınla hiç bilmediği bir dünyada yapayalnız kalan (Söğüt, 2020, s. 46) Oğuz, annesinin kendisini de öldüreceği korkusuyla kendisine "hiç büyümeyen bir bebek", annesine de "onun cüce olduğuna inanan ve buna çok üzülen bir melek" (Söğüt, 2020, s. 47) rolünü attettiği bir oyun oynar. Çocukluğu annesinden saklanıp

yatağın altında cinlerle oynamakla ve şefkat dolu bir baba, sıcacıklar çorbalar pişiren bir anne rüyasıyla (Söğüt, 2020, s. 47) geçen Oğuz'un terk edilmişliğine karşı bir savunma mekanizması olarak geliştirdiği bu oyun, anne katliyle son bulur. On beş yaşında iken akıl hastanesine yatırılan Oğuz'un kendi ağzından dillendirdiği hikâyesi bu katlin altında yatan terk edilmişliğin yansımalarını içerir:

Benim miladım, o haziran öğleden sonrası başlar. Annemin bakışlarının değiştiği, babamın dudak kıvrımlarının acayipleştiği, dünyanın tüm elektriğinin, başka bir yer yokmuş gibi yedi diyardan kanatlanıp geldiği ve yüreğimin süngersi bir hal almasını fırsat bilip, irili ufaklı deliklerine dolduğu ve içimi o zamandan bu zamana . . . tir tir titrettiği, o dünyanın kahrolası elektriği... Geleceğimin katili geçmişimin hırsız. Cüce çocuk masalı . . . Beni sarıp sarmalayıp, dış dünyadan, anne sevgisinden, baba böbüründen, kardeş gururundan koparan, cüceler dünyasına atıp orada yapayalnız bırakan, acınma sosunu bulayıp, bir topaç gibi ortalık yere fırlatan, o cüce kelimesi... (Söğüt, 2020, s. 36)

Romanda Yeşim'in öyküsü terk edilmişlik duygusuyla işlenen bir cinayete dayanır. Eczacı bir anne ile pilot bir babanın ihmal edilmiş çocuğu olan Yeşim'de bu durumun "çocuk yüreğini kıran bir yoksunluk yararı" (Söğüt, 2020, s. 61) açtığı görülür. Yaşamının başköşesine kurulan kâbuslarla için için evde kimsenin kimseyi sevmediğine inanan ve kendisi ölse annesiyle babasının çok sevineceğini (Söğüt, 2010, s. 62) düşünen Yeşim, çocuk denecek yaşta düşük yapar ve babasının ölüp annesinin delirmesiyle sınırsız bir özgürlük duygusuna kapılarak erkeklerle birlikte olmaya başlar. Kadınlıkla çok erken yaşta tanışan (Söğüt, 2020, s. 62) Yeşim'in her şeyin geceleri onu ziyarete gelen cinlerin oyunu olduğuna inandırdığı anneannesi tarafından götürüldüğü Ziya Hoca'dan başka kimseyle birlikte olmadığı ve onun verdiği kaynatılmış rahim gevşetici otları içerek düşük yapmaya devam ettiği görülür. Romanda akıl hastanesine getirildiğinde kendisini "kaynattığı otlarla her türlü hastalığı iyi edebilecek güce sahip bir cadı" (Söğüt, 2020, s. 67) olarak gören Yeşim'in anneannesini öldürmesine, yaptığı düşüklere ziyade çocukluk döneminde annesi ve babasının ilgisizliği yüzünden kapıldığı terk edilmişlik duygusu neden olur. Nitekim onun Doktor Samimi'nin kayıtlarına düşen hikâyesinde tüm ilgilerini, umutlarını, düşlerini yeni doğacak oğlan çocuklara yükleyen ve onu bir kız çocuğu etiketiyle evin en ücra köşesine *zımbalayan* (Söğüt, 2020, s. 54) bir anne babadan söz edilir. Bu hikâyede Yeşim, karnındaki erkek çocuğunu doğuramadan ölen annesinin ardından onu hiç sevmeyen

babası tarafından Ketum Hatun adlı bir cadının ellerine bırakılarak terk edilmiştir. Dolayısıyla romanda çocukluğunda ailesi tarafından ihmal edilen Yeşim'in akıl hastanesi ile son bulan felaketi sergilenir.

Beş Sevim Apartmanı-Rüya Tabirli Cinperi Yalanları'nda Yusuf, annesi ve babası tarafından ihmal edilmesinin acısını annesinden çıkararak bir çocuktur. Romanda Yusuf'un çocukluğunda sergilediği sadomazojist ve intihara eğilimli tutumunu annesi ve babası tarafından terk edilmesine bağlamak mümkündür. Hayata hiçbir şey olmamış gibi devam eden annesi Sevim Hanım ile işinden başını bir kez olsun kaldırmayıp oğlunun yüzüne bakmayan babası Tarık Bey'in duyumsamazlığını cezalandırmak isteyen (Söğüt, 2020, s. 82) Yusuf, kliniğe yatırılma korkusuyla annesini katleder. Onun cinperilerle sarmalanmış dünyasında bu cinayetin müsebbibi gözleri birbirlerine olan nefretten başkasını görmediği için ona gerçek bakışlarla bakmayan (Söğüt, 2020, s. 69) anne ve babasıdır. Yusuf'un bilincinden akan şu diyalog bunu açıkça göstermektedir:

-Baban öldü, annen seni terk etti, diyordu hep bir ağzıdan benekli bir sürü cin.

-Hem de yetimhaneye terk edildin. Yeterince bahanen var artık. İsteddiğini yapar istediğini yapmazsın. Artık özgürsün. Bize bir ışık çak, istediğin zaman hemen tepene çıkalım.

-Siz kimsiniz ki?

-Biz senin annenin babanın tepesine çıkıp duran cinleriz. Hani şu merak ettiğin, ah benim de tepeme konsalar, gücüme güç katsalar dediğin (Söğüt, 2020, s. 74).

Doktor Samimi'nin hastalarından bir diğeri olan Elif annesinin ve babasının terk ettiği bir kızdır. Romanda onun çocukluğundan itibaren yaşadığı cinsel kimlik karmaşasının temelinde kız olduğu için bir kenara itilmesi yer alır. Doğduğu günden beri istenmemenin dayanılmaz baskısını üzerinde hissederek (Söğüt, 2020, s. 96) Elif'in çocukluğuna "gündüz canavar olan, geceyse sevgi topuna dönüşen bir baba" (Söğüt, 2020, s. 97) imgesi hâkim olur. İhtiyacı olduğu ilgiyi elde edebilmek için babasına kendisini Yunus olduğuna inandırdığı bir erkeklik oyunu oynayan Elif, gündüzleri dayak yiyip örselenerek, geceleri de erkek yalanlar söyleyip babasının sonsuz sevgisine sarılarak büyür (Söğüt, 2020, s. 98). Kızının oynadığı bu oyuna kendini kaptırıp onu bir erkek gibi yetiştiren Kader, kocasının ölümünün ardından erkeklik rolünde ısrarcı olan kızını yalnızlığına terk ederek başka biri ile evlenir. Annesinin erkek çocuk doğurmasıyla sarsılıp evin her yerine "bir çocuk öldürüldü" yazan Elif delirir ve

kapatıldığını akıl hastanesinde hem acıdığı hem de biraz korktuğu kızını unutmaya karar veren (Söğüt, 2020, s. 101) annesi tarafından terk edilir.

Romanda Beş Sevim Apartmanı'nın ismi de bir terk edilme hikâyesine dayanır. Apartmanın yerini aldığı Pürtelaş Sokağı'ndaki 17 numaralı ahşap evde yaşayan Beş Sevim Huriye, erkek doğurmadığı için kocası tarafından terk edilen ve ölen beş kız çocuğunun yerine her birini Sevim olarak adlandırdığı beş kedisini koyan bir kadındır.

Kırmızı Zaman

2004 yılında yayımlanan *Kırmızı Zaman*, Söğüt'ün deneysel bir anlatı tekniği ile her bir bölümünü postmodern kurmacadaki çoğulcu gerçekçilik anlayışını vurgulamak (Tohumcu, 2005, s. 83) üzere kolaj nitelikli sözlük maddeleriyle başlattığı romandır. Bölümlerin bu türden kolajlarla ayrıldığı romanda, her bir kolajın son cümlesinin büyük ölçüde aforizmalarla bitirildiği görülür. Üstkurmaca zeminde anlatı içerisinde anneannesinin kendisine zamana ilişkin bir masal anlattığı anlatıcının yazdığı “Kırmızı Zaman” anlatısından oluşan roman, okurla yer yer iletişime geçerek metnin kurmaca olduğu gerçeğini anıttırarak yanı ve mikro tarihçi yaklaşımı vurgulayan pasajlarıyla postmodern bir yön taşır.

Söğüt'ün “ayatın sillesini yemiş, yaşam koşullarından, yoksulluktan örselenmiş karakterler”le (Bıçakçı ve Söğüt, 2004, s. 38) ördüğü *Kırmızı Zaman*'ını bir “dehliz anlatısı” olarak nitelendirmek mümkündür. Romanda Zaman Dayı'nın dehlizle buluşmasına, yaşadığı köyde tecavüze uğrayan Yedigâr'ın belden aşağısını kestiği için atıldığı hapisane, Halat Niyazi'nin cellat babası, Hüsrân'ın babasının çöpten bulup getirdiği kırmızı kaplı kitap neden olur. Roman, Balat kıyılarındaki bir dehlizden Haliç'e ansızın çıkıp gelen Zaman Dayı, onun esrarengiz gelişine şahit olan Balatlı berduş Halat Niyazi, alerji hastalığı dolayısıyla annesi ve babası tarafından eve kapatılan Hüsrân ve babasının parçalanmış cesedinin izini süren Botan adlı kahramanların her birinin kimsesizler mezarlığı ile son bulan hikâyesini içerir. Romanda bu mezarlık söz konusu kahramanlar için bir tür sığınak işlevi görür.

Kırmızı Zaman'da Botan babasının terk ettiği, annesinin ise ihmal ettiği bir çocuktur. Botan, kocasının ölümünden sonra kendini yemeğe veren ve şişmanlığa olduğu gibi anneliğe de kayıtsızlaşan kelli bir annenin ilgisizliğine ve öldürülüp parçalanmış bir babanın kâbusuna terk edilir (Söğüt, 2017a, s. 58). Bu durumun yüreğinde onulmaz bir yara açtığı Botan'ın buluş çağını, sevgilisi tarafından öldürülen babasının “parça parça kâbus olup ruhunu yiyen” (Söğüt, 2017a, s. 58)

yitik cesedinin izini sürmekle geçirdiği görülür. Adli Tıp Kurumu'nda "Botan'ın tarifli ölüm kataloğu"(Söğüt, 2017a, s. 78) adlı bir arşiv oluşturan ve acil serviste rastladığı babasını öldüren kadının gömüldüğü kimsesizler mezarlığını kendisine adeta mesken tutan Botan, bakımsız mezarların arasında dolaşır babasının muhtemel mezarını bulmayı düşleyerek (Söğüt, 2017a, s. 194) ölü de olsa onun var olduğu sanısıyla avunur. Botan'ın bu tutumunu köksüzlüğüne bir kök arayışı olarak değerlendirmek mümkündür.

Romanda Balatlı berduş Halat Niyazi'nin Osmanlı'nın ünlü cellatlarından biri olan dedesi Deligâvur Leon, annesinden ayrı düşürülen, babası tarafından ise ihmal edilen bir çocuktur. O dönemin ünlü tefecisi Avram Efendi, kızı Rebeka'yı gayrimeşru bir çocuk doğurduğu için Paris'e göndererek torununu babası Zobi'ye teslim eder. Evin kocakarısı falcı Ziba'nın annelik ettiği, babasının ise varlığını neredeyse unuttuğu Leon'un cellatlığı seçerek kendine lanetli bir kumaştan kanlı bir kader biçmesinde damarlarında taşıdığı Çingene ve Yahudi kanından tiksimesi (Söğüt, 2017a, s. 63) etkili olur. Romanda geçmişi "kadim bir cinayet zinciri"ne (Söğüt, 2017a, s. 205) dayanan Halat Niyazi, çocukluğunda babası Sarı Kadir'in de bir cellat olduğu gerçeğiyle yüzleşip aklını yitirmiş ve on beş yaşında evden kaçıp annesini terk ederek "halatlarla barışmak için tüm ömrünü onlara dolamaya" (Söğüt, 2017a, s. 209) başlamıştır. Dolayısıyla cellat olan babasının kimsesizler mezarlığına gömülmesine şahit olan Halat Niyazi'nin terk edilmiş öyküsünün altında baba problematiği yatmaktadır.

Şahbaz'ın Harikulâde Yılı 1979

Mine Söğüt'ün 2007 yılında yayımlanan üçüncü romanı *Şahbaz'ın Harikulâde Yılı 1979*, postmodern kurmacanın sınırları dâhilinde analiz edilmeyi olanaklı kılan bir anlatıdır. Bir epigrafla açılan roman, gerçekliğin kurgusallığına işaret eden ve okurla hasbihal içeren pasajlar bakımından zengindir. 1979 yılının kurmaca düzleme taşıdığı anlatı, söz konusu yıla ait kolaj nitelikli bir almanak da içerir.

Yılın on iki ayı ile adlandırılmış bölümlerden oluşan romanda Şahbaz'ın dinleyicisi olarak okur onun üç kapılı handa ölmek üzere iken bulduğu ve yetiştirdiği meyvelerle besleyerek hayatta tutmaya çalıştığı kadına anlattığı hikâyelere tanık olur. Ölenlerin ve öldürülenlerin kayıtlarını tutan (Söğüt, 2017, s. 85) Şahbaz'ın anlattıkları arasında annesinin gözü önünde öldürülen Haydar, annesiyle babasını katleden Şahin, öz kızını hamile bırakan ve oğlu Yaşar tarafından öldürülen Hayri Tuğrul, ölüm emirleri veren Melih ile kadınları öldürmekten zevk alan kardeşi Salih yer alır. Romana ayrıca akıl hastanelerindeki sefaletten sokaklara bırakılan bebeklere,

sağın hastalıklardan sağ-sol davasına değin 1979 yılına ilişkin pek çok konu sahne olur.

Roman, köylerden birinde Hacer adlı bir kızın ikiz kardeşi Mustafa tarafından öldürülmesiyle başlayan ve bu olaydan sonra ikiz çocukların diri diri gömülerek yok edildiği bu köyde kardeşleri Ayşe'yi öldürüp parçalarını yedi köyün yedi kuyusuna atan Melih ve Salih adlı ikizlerin sağ kalmasıyla süregelen bir lanetin öyküsüdür. Romanda kardeşi Salih'i öldürecekken Melih'e engel olan Mehtap, hem Salih hem de Melih'le birlikte olur ve doğurduğu ikizlerden kız olanını sokağa bırakıp oğlu Burak'ı pavyonda çalışarak büyütür. Mehtap'ın Salih ve Melih'in kardeşi olduğu anlaşılan romanda, Melih'in Mehtap'ı öldürüp parçalara ayırması ile tekrarlanan bu lanetin Burak'ın kayıp olan kız kardeşi ile süregideceği mesajının okura verildiği görülür.

Romanın fantastik kahramanı Şahbaz'ın hikâyesinde ablası Şehnaz, annesi tarafından terk edilmiş bir kız çocuğu olarak yerini alır. Romanda oğlunu yanına alarak evden kaçan annesi, Şehnaz'ı kadın başına bir kız çocuğuna sahip çıkamama korkusuyla içki sofrasında nefret biriktirip dehşet saçan (Söğüt, 2017b, s. 47) kocasının yanında bırakır. Şahbaz ile Şehnaz arasında sözü geçen "çıt çıkarmaz kuşu"nu (Söğüt, 2017b, s. 47) romandaki terk edilme izliğine işaret eden bir metafor olarak düşünmek mümkündür. Nitekim ablasından ayrılmak zorunda bırakılan Şahbaz, annesi ile birlikte yaşamının geri kalanını sürdürdüğü otel odalarında onu bırakıp işe giden annesinin derin derin uyusun diye içirdiği tuhaf kokulu çaylarla kendisini ablasının omzunda suskun, ağlamaklı ve uçamayan bir çıt çıkarmaz kuşu olmuş olarak görmeyi (Söğüt, 2017b, s. 48) sürdürür. Şehnaz'ı babasının yanında bırakan annesi, Şahbaz'ı da bir otel odasında tek başına bırakır. Dolayısıyla romanda hem Şahbaz'ın hem de Şehnaz'ın bir kenara bırakılışın sancısını benliğinde duyumsayan iki kardeş olarak ortak bir kaderi paylaştıkları görülür.

*Şahbaz'ın Harikulade Yılı 1979'*da kendi hayatını başkalarının hayatlarıyla sarıp sarmalayan (Söğüt, 2017b, s. 53) Şahbaz'ın masalsı anlatımıyla yer yer kimi terk edilmiş hikâyeleri okura aktarılır. Sözgelimi romanda yoksul mahallelerin ketum hafızalarının ölümüne ya da dehşetengiz bir kimsesizlik yazgısına terk edilmiş bebeklerle, çocuklarla dolu olduğundan (Söğüt, 2017b, s. 85) söz edilir. Şahbaz'ın anlattığı hikâyeler arasında akıl hastanesinde ölümüne terk edilmiş deliler ile ikiz çocuklarından kız olanını cami avlusuna; arkadaşının bebeğini ise karakola bırakan Mehtap da yerini alır.

Romanda babasının kim olduğundan habersiz olan Burak, çocuk doğurmuş olmanın lanetini omuzlarında bir yük (Söğüt, 2017b, s.

109) olarak taşıyan bir annenin bakmadığı oğludur. Ölüm sessizliğindeki bir evde varlığıyla yokluğu annesi Mehtap'ın sarhoş dikkatini çekmediği ve bazen günlerce kaybolduğunu bile fark etmediği (Söğüt, 2017b, s. 46) Burak'ın ülkücü kampına yerleşerek annesini terk ettiği görülür. Romanda Burak annesi tarafından sevilmemenin öfkesini (Söğüt, 2017b, s. 10) onu terk ederek çıkarır.

Madam Arthur Bey ve Hayatındaki Her Şey

2010 yılında yayımlanan *Madam Arthur Bey ve Hayatındaki Her Şey*, bir yazar olan Olcayto'nun sahaftan aldığı bir fotoğraf albümünden hareketle kurguladığı Madam Arthur Bey'in hikâyesini içeren romanından oluşan bir anlatıdır. Anlatı içindeki anlatı formu ile dikkati çeken romanda okurun Olcayto'nun romanını yazım sürecine bizzat ortak edildiği görülür:

Masanın başına geri dönüyor. Baş belası fotoğraflar. Hala bir öyküleri yok. Belki de Madam Arthur Bey'in gerçek hikâyesinin peşine düşmekle büyük bir hata yaptı. İzini sürdüğü hayat upuzun bir koridor gibi. Arada kapılar var. Hangi kapıyı açsa karşısında bir koridor daha. Kapılardan odalara geçse, her oda içinde bir oda, her oda dışında bir oda daha. Manasız bir labirentin tuzağında kıvranıyor. Hiçbir yere varmayan upuzun ve amaçsız bir hayatın peşine düşti. Böyle bir hayat mümkün mü? (Söğüt, 2019, s. 98).

Nagehan, Olcayto, Kedileş, Keşşaf Hanuman, Maria (Olga), Deniz ve Şehnaz'ın romandaki kötücül iktidarın temsili figürü konumundaki Madam Arthur Bey ile kesişen hikâyelerinin sergilendiği anlatıda akronolojik bir döngüsel yapı arz eden bir ilişki ağı söz konusudur.

Madam Arthur Bey ve Hayatındaki Her Şey'de tutulmayan sözlerin, beklenmedik değişimlerin ve terk edilmelerin ağırlığından ibaret olan geçmişinin üzerine yeni bir geçmiş ve umulmadık bir gelecek (Söğüt, 2019, s. 28) kurmak isteyen Madam Arthur Bey, Olcayto'dan ona sunduğu fotoğraflar karşılığında kendisine yeni bir hayat yazmasını diler. Madam Arthur Bey ile Maria'nın (Olga) kızı olan ve doğar doğmaz çöplüğe bırakılan Nagehan, Olcayto'ya babası ile hapis hanede tanışan ve onun tüm suçlarına vâkıf olan Kedileş'ten söz eder. Olcayto yazmak istediği hikâyenin izini sürerken Kedileş'ten aldığı bilgiyle Madam Arthur Bey'in hayallerinin fotoğrafçısı ve bir kadınamam olarak sevgilisi Keşşaf Hanuman'ın kızı Şehnaz'a ulaşır. "Olcayto ve Şehnaz babalarının birbirini sevdiğini hiç bilmeden, annelerinin iki adamla birden sevişirken onlara hamile kaldığını öğrenmeden, kahredici bir kimsesizlik ve kimliksizlik içinde acı

çekmeye mahkûm” (Söğüt, 2019, s. 128) iki kardeşdir. Hem Keşşaf Hanuman hem de Ruhat Ran ile birlikte olan Nagehan'ın Kara Yalı'da doğurduğu çocuklardan biri olan Olcayto, herkesi öldüren ve öldürten bir adam olan Madam Arthur Bey'in (Söğüt, 2019, s. 146) isteğiyle sırtında kanatlar çıkan falcı bir kadına; Şehnaz ise gerçek babası olan Keşşaf Hanuman'a verilir. Ruhat Ran'ın oğlu olan Olcayto, yıllarca gerçek annesi bildiği kadınla yaşar ve devrimci olan babasının ölümü, annesi bildiği kadının ise akıl hastanesinde kendini asması ile babaannesinin yanında yapayalnız bir çocuk olarak büyür. Olcayto'nun ikizi Şehnaz ise babası Keşşaf Hanuman'ın ilgisinden mahrum kalır. Nagehan'ın öldüğü, Keşşaf'ın ve Madam Arthur Bey'in öldürüldüğü roman, Olcayto'nun babası ile aynı kaderi yaşayarak Madam Arthur Bey'e dönüşmesi ve Maria ile Kara Yalı'da yaşamını sürdürmesi ile son bulur. Dolayısıyla romanda döngüsel olarak süregelen izleksel bir atmosfer söz konusudur.

Madam Arthur Bey ve Hayatındaki Her Şey'de Nagehan, bebekken çöpe atılarak terk edilen ve yetimhanede büyüyen yaşamının geri kalanını bir hayat kadını olarak sürdüren bir kadındır. Romanda kaderi terk edişler üzerine çizili olan Nagehan'ın hayatı “kocaman bir çöplük” (Söğüt, 2019, s. 13) olarak alımlayıp kendi doğurduğu bebekleri de terk ettiği görülür. Terklerin iç dünyasını derinden yaraladığı Nagehan, doğurduğu çocukları kaybetmemiş biri olarak uyumak ve bir başkası olarak uyanmak ister (Söğüt, 2019, s. 12). İç dünyasında sürekli olarak neden terk edildiğini sorgulayan Nagehan, aynı anda doğurduğu ama doğar doğmaz ondan çalınıp çöplüğe atılan kız ve oğlanın bir gün onu bulup sırtına keskin bıçaklarla derin yaralar açması (Söğüt, 2019, s. 25) korkusuyla yaşar. Nitekim Nagehan'ın canı yıllar önce Madam Arthur Bey ve hayatındaki her şeyi unutmaya şartıyla bağışlanmıştır.

Romanda Şehnaz ile Olcayto annesiz ve babasız büyüyen ikizlerdir. Şehnaz, varlığını bildiği; ancak bir araya hiç gelmediği “hayalet bir baba”nın (Söğüt, 2019, s. 86) kızıdır. Akvaryumdaki bir balığa yem verir gibi Şehnaz'ın her türlü maddi ihtiyacını karşılayıp kızının sorularını duyamayacak kadar ondan uzak yaşayan (Söğüt, 2019, s. 86) ve kendisi de yetiştirme yurdunda kimsesiz bir çocuk olarak büyüyen (Söğüt, 2019, s. 88) Keşşaf Hanuman, kızını bırakıp kaybolmuştur. Babasının yüreğinde açtığı yarayla kimlik ve güven problemi yaşayan Şehnaz, babası gibi bir kadınadam olan Deniz'le beraber olur. Romanda Şehnaz'ın Olcayto'dan çocuklarını terk edenler üzerine bir roman yazmasını istemesi, kendisine ait olan bir hikâyenin içinde var olabilme dürtüsünden kaynaklanır. Defalarca terk edilmesi (Söğüt, 2019, s. 87) bakımından Şehnaz'la ortak bir yazgıyı paylaşan Olcayto, çocuğu uğruna değil idealleri uğruna ölen babasının

(Söğüt, 2019, s. 88) bir başına bıraktığı çocuğudur. Annesizlik ve babasızlığın geçmişini örselediği Olcayto'nun bir çocuğun babası olmaya kalkıştığı (Söğüt, 2019, s. 89) için kızdığı babasına duyduğu öfkeyle baba olmamaya karar verdiği ve Şehnaz'ı “babaların ve annelerin kaderlerini tekrarlayan yaralı çocukların hikâyeleriyle dolu bir dünyada annesiz, babasız, hatta kimliksiz olmanın olağanüstülüğü” (Söğüt, 2019, s. 89) ile avutmaya çalıştığı görülür.

SONUÇ

Mine Söğüt'ün romanlarındaki terk edilmiş kahramanlar üzerine bir karakter analizinin yapıldığı bu çalışmada, yazarın romanlarında terk edilmenin roman kahramanlarının yaşamında etkin bir rol oynayarak psikopatolojik sonuçlar doğuran bir izlek olduğu saptanmıştır. Terk edilmiş çocuklar bakımından zengin olduğu anlaşılan romanlarda söz konusu izleğin büyük ölçüde ebeveyn kaynaklı bir görünüm sergilediği ve ebeveynlerin ihmalkârlıkları ile çocukların ruhsal dünyasında onulmaz yaralar açtığı tespit edilmiştir. İzleksel bir düzlemde terk edilmenin roman kahramanlarının ruhsal dünyasındaki akislerinin sergilendiği çalışmada, Mine Söğüt'ün terk edilmiş roman kahramanlarının dünyasını okura açarak acıyla örselemiş yaşamlara ışık tutan bir yazar olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Bıçakcı, H. ve Söğüt, M. (2004). Sıradan hayatlar fantastik zamanlar. *PİCUS Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 17, 30-38.
- Özkan, K. (2010). Mine Söğüt: “herkes geçmişinin ağırlığından kurtulmaya çalışıyor...”. *Notos Öykü*. 24, 50-56.
- Söğüt, M. (2017a). *Kırmızı zaman* (8. bs.). İstanbul: YKY.
- Söğüt, M. (2017b). *Şahbaz'ın harikulâde yılı 1979* (6. bs.). İstanbul: YKY.
- Söğüt, M. (2019). *Madam Arthur Bey ve hayatındaki her şey* (8. bs.). İstanbul: YKY.
- Söğüt, M. (2020). *Beş Sevim apartmanı-rüya tabirli cinperi yalanları* (18. bs.). İstanbul: YKY.
- Tohumcu, A. (2005). İç dünyam çok karmaşık değil. *Kitap-lık Aylık Edebiyat Dergisi*. 79, 76-85.
- Uzunkaya, M. ve Paralı, Z. (2017). Söyleşi konuğumuz Mine Söğüt “iyilik tarifini yapan ve o tarifin kıyasına uğramadan yaşamaktan

gocunmayan bir türüz!". <https://kiltabletoyku.com/soylesi/soylesi-konugumuz-mine-sogut/>. Erişim Tarihi: 01.09.2020.

Zileli, I. (2016). Mine Söğüt'le söyleşi. <http://www.irmakzileli.com.tr/2016/10/01/mine-sogutle-soylesi/>. Erişim Tarihi: 24.09.2020.